

КАНАДСЬКА УКРАЇНА

CANADIAN UKRAINE

Ч. 6 ГРУДЕНЬ 1978

No. 6 DECEMBER 1978

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ! ШАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

УКРАЇНА — КОЛИСКА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

М. Лукомський

ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА

(Від ред. У попередній статті п. М. Лукомського, „Україна — колыска європейської культури”, Канадська Україна, ч. 5, ішла мова про індоєвропейську прамову, що правдоподібно вийшла з теренів, де тепер живуть українці. У цій статті, що є другою частиною праці, йде мова про культуру наших предків, трипільців, на підставі археологічних розкопок в Україні).

Загальні відомості академічного характеру про походження індоєвропейських мов, що знаходимо в науковій літературі, для нас, українців, невідомі. Ми мусимо знати, що це були за люди, що створили індоєвропейську прамову, уживали її в щоденному житті, а згодом поширювали її протягом тисячоріч на величезних просторах Європи та Азії. Це питання почасти ігнороване й замовчуване чужинецькими вченими, але для нас воно занадто важливе, щоб ми могли його занехати.

Індоєвропейська прामова, згідно з опініями світових учених, була в ужитку на території України приблизно від 6000 до 2000 р. до Хр. Що це за люди жили в той час на українських землях? У цій справі існує досить багато інформації у науковій літературі, лише бракує одного: етнічної назви для тих людей (явище характеристичне для деяких наших земляків). За браком кращої, виразнішої назви, будемо називати їх людьми трипільської культури.

На початку 20-го ст. біля села Трипільля на Київщині виявили й розкопали людську оселю, що мала 5000 років. Керував розкопками український археолог Вікентій Хвойка. Від того часу знайдено вже сотні подібних осель в Україні. Недавно київський щоденник Радянська Україна (16 серпня 1965р.) повідомив, що в селі Бернашівці, Могилів — Подільського району, виявлено й розкопано хліборобську оселю, якій 7 000 років.

Люди трипільської культури (назва походить від теперішнього села Трипільля) були вже тоді осілими хліборобами, жили в селах і невеликих містах, мали металевий промисл та високої якості мистецтво.

Трипільці будували хати з дерева та обліплювали глиною, перемішаною з соломою. До речі, так і тепер будують хати селяни в Україні. Стіни були гладко обмазані глиною і гарно розмальовані фарбами: червоною, бронзовою і золотисто-жовтою. Звичайна хата мала дві, три або чотири кімнати. В кожній кімнаті була піч із глини. Найбільша знайдена хата мала 5 кімнат; в одній з тих кімнат було дві печі, в інших кімнатах по одній. Крім печей у хатах виявлено широкі лавки з глини (мабуть до сну), примітивні жорна молоти зерно, горщики і дзбанки різного роду та маленькі фігурки із глини. Майже всі фігурки жіночі. Учені здогадуються, що становище жінок у цьому суспільстві було дуже високе. Посередині кожної кімнати стояла низька глиняна платформа або низенький столик у формі заокругленого хреста. Існує припущення, що цих столиків уживали до релігійних обрядів і церемоній. Виявлено також маленькі моделі хат, зроблені із глини.

В одній хаті звичайно мешкав цілий рід, 15-20 осіб. Оселі мали по 20-30 хат, але були й багато більші, які заслуговують на назву міст. Оселя біля села Володимирівки на березі ріки Бог мала приблизно 1000 хат у п'ятьох концентричних кругах. Недавно відкрито одне трипільське місто біля села Майданецького 180 км. на південь від Києва. Воно мало 1500 хат і вміщувало правдоподібно 20,000 населення. Місто це займало площу 700 акрів. Багато будинків були з поверхами, вкриті глиняною покрівлею.

Трипільські оселі існували звичайно поблизу рік і дуже близько одна від другої. Учені думають, що Україна в той час була густіше заселена, ніж тепер.

Трипільці сіяли пшеницю, ячмінь і просо. Кожний рід мав свою ділянку поля. Землю обробляли руками, уживаючи дерев'яних і камінних знарядь. Трипільці плекали корови, вівці та свині. Вони перші в світі освоїли дикого коня.

Багато інформації про трипільську культуру на землях України можна знайти в книжці Dawn of Civilization, автор — Stuart Piggott. Це розкішне видання, з багатьма ілюстраціями. Один розділ, під наголовком „Royal Hordes”, присвячений трипільцям і скитам. Автор уважає трипільців і скитів за один і той самий нарід, лише в різних стадіях свого розвитку та з різними формами культури. Пише Стюарт Піггот: „Археологічні знахідки вказують, що зміна трипільської культури на скитську відбувалася поволі, протягом довгого часу”¹

У книжці Dawn of Civilization є одна кольорова ілюстрація, що дуже добре показує трипільських людей при праці та їхню оселю. Автор зазначає, що все на тому малюнку зображене на підставі археологічних знахідок у різних місцях України, себто немає на тому малюнку ніякої фантазії.

Бачимо там село, 20-25 хат, що стоять навколо площі, а посередині площі два більші, мабуть громадські, будинки. Недалеко ріка. Корови пасуться між рікою і селом. Поміж хатами ходять свині. На передньому плані поле пшениці поділене на ділянки неїрегулярної форми. Жінки жнуть збіжжя де-

рев'яними серпами; леза в тих серпах зроблені з гострого кременю. Діти біля жінок, деякі допомагають у праці. Жінки мають одяги з кольорової матерії без рукавів. Збоку бачимо групу чоловіків, що повертаються з полювання. Один із них несе оленя.

В оселях трипільської культури не знайдено ніяких слідів воєнного знищення. Учені тримаються думки, що ці люди мали приблизно 2000 років спокійного, безтурботного і заможного життя.

В пізніший період трипільської культури вже застосовували мідь. В оселях знайдено мідяні перстені, гачки на рибу, сокири й короткі мечі. Про те, що трипільці вже мали металеву промисловість, знаходимо згадки у творах європейських учених:

By Trypillia Phase C, and probably earlier, there had arisen on the steppes bordering the Black Sea a local metal industry serving stratified societies.²

Треба тут звернути увагу на те, що ця металева промисловість „обслуговувала різнічовані суспільства”.

Трипільці вміли ткати матерію та шили одяг: „У трипільців існували два роди тканин: дуже тонкої роботи, що нагадує лляне полотно, і друге, грубше, подібне до сучасної ряднини сільського виробу”. (Я. Пастернак — „Археологія України”).

Прочитавши цю інформацію про тканини „дуже тонкої роботи”, ми не будемо здивовані тим, що науковці, відкопавши першу трипільську оселю, спочатку думали, що це оселя з першого тисячоріччя.

Найбільшим досягненням трипільських людей (після прамови) є їхня кераміка. Трипільська кераміка вже давно здобула собі світову славу. Багатство її форм та чудова орнаментация викликають подив і захоплення у знавців мистецтва:

The products of Trypillia potters have been celebrated in archeological literature for nearly a century. In every village local potters made vases of sophisticated forms and substantial dimensions and fired them to a hard red or orange ware. The finer wares, red or orange in here, were richly decorated. ...The vase forms are highly sophisticated and too varied even for enumeration.³